

EL CANVI EN L'URBANISME DE MANRESA (1964-1981)

————— José Antonio Giménez i Ruiz —————

El plantejament urbanístic és una activitat normativa fortament relacionada amb el context social, econòmic i polític que l'envolta. Aquest fet, d'indubtable transcendència per a tots els ciutadans, s'analitza en el present article, exemplificant-lo en el cas de Manresa a partir de l'anàlisi i comparació del Pla General d'Ordenació Urbana de 1964 i de la seva revisió de 1981, a la llum de la nova Llei del Sòl de 1975 i de la nova situació social i política.

El projecte d'aquest treball fou guardonat amb un Ajut de Treball de DOVELLA, atorgat en el marc dels Premis Lacetània-1986.

1. INTRODUCCIÓ

L'objectiu del treball és realitzar un exercici de reflexió sobre el canvi produït en la manera d'entendre i tractar urbanísticament la ciutat de Manresa en l'espai comprès entre el pla d'urbanisme de 1964 i el de 1981. La hipòtesi central de l'estudi és la comprovació de què les determinacions socio-econòmiques i polítiques influeixen en aquelles pràctiques tècniques, professionals, i en el planejament urbanístic, fent que aquest s'acomodi a les exigències d'ús social, a les exigències d'una societat en un determinat període de temps.

En primer lloc s'analitzen els elements configuradors de la ciutat, que ens ajuden a tenir una idea dels principals condicionants físics, històrics, econòmics; assenyalant els aspectes més rellevants que aniran configurant, en el curs del temps, la ciutat actual.

Seguidament, després d'un breu comentari sobre el planeja-

ment urbanístic -amb la finalitat d'aportar idees generals que serveixin de fil conductor en el treball-, es passa al nucli de l'estudi: a la comprovació de la hipòtesi de partida. En primer lloc s'analitza el pla de 1964 relacionant-lo amb la conjuntura político-econòmica que viu el país; s'observa l'evolució seguida en el temps transcorregut entre 1964 i 1981, contrastant que en el 1964 Manresa és una ciutat en expansió i el 1981 és una ciutat amb senyals clars d'estancament i que paral·lelament s'ha passat d'un sistema polític autoritari a una nova conjuntura democràtica. Aquest seria el punt de partida de l'anàlisi del Pla d'urbanisme del 1981.

Es tanca l'estudi amb una comparació entre ambdós plans, en els que s'intenten assenyalar els aspectes més significatius, i finalitzant amb unes conclusions.

2. ELEMENTS CONFIGURADORS DE LA CIUTAT

Dins l'Altiplà Central de Catalunya s'hi localitza una conca d'erosió important, que amb les seves rodalies forma la comarca que anomenem el Bages. Aquesta és una

comarca amb una zona força definida: el Pla de Bages i una zona no tan ben definida que anomenem l'Alt Bages; el conjunt forma una comarca natural i geogràfica. El Pla de Bages està estructurat sobre els eixos dels rius Cardener i Llobregat, que constitueixen una de les millors entrades per a la comarca i l'interior de Catalunya, penetrant pel curs del Llobregat; aquest fet, juntament amb la seva posició central dins el territori català, ha portat a Manresa a ser un important nus de comunicacions i un centre de primer ordre comarcalment.

La ubicació d'aquesta vella ciutat data del temps dels ibers, que escullen com a lloc d'assentament per al poblat un promontori anomenat Puig Cardener (on actualment hi ha la Seu). Aquesta primitiva funció «militar», de defensa, va anar perdent progressivament la raó d'ésser. Però donat que la ciutat estava situada en un lloc estratègic, es converteix en un nus de comunicacions, centre d'un important mercat; malgrat això, els talls del Cardener, el torrent de St. Ignasi i el sistema de turons -Puig Cardener, i Puig Mercadal- han acabat essent

greus condicionants per a l'expansió de la ciutat i una racional estructuració urbana a causa de l'accidentació del relleu. Cal veure aquesta primitiva funció del nucli primitiu, a partir del qual s'expansiona la ciutat, per comprendre el plànol de la ciutat.

Però la història urbana de la ciutat de Manresa no pot dissociar-se de l'agricultura, el comerç i la indústria.

La producció hortícola està destinada principalment per a abastar la ciutat, actuant també com a centre d'una comarca agrícola.

La gran població ciutadana és una font de consum extraordinària que, juntament al paper de la capitalitat de bona part de la Catalunya Central, obliga a la instal·lació d'un gran nombre d'establiments comercials.

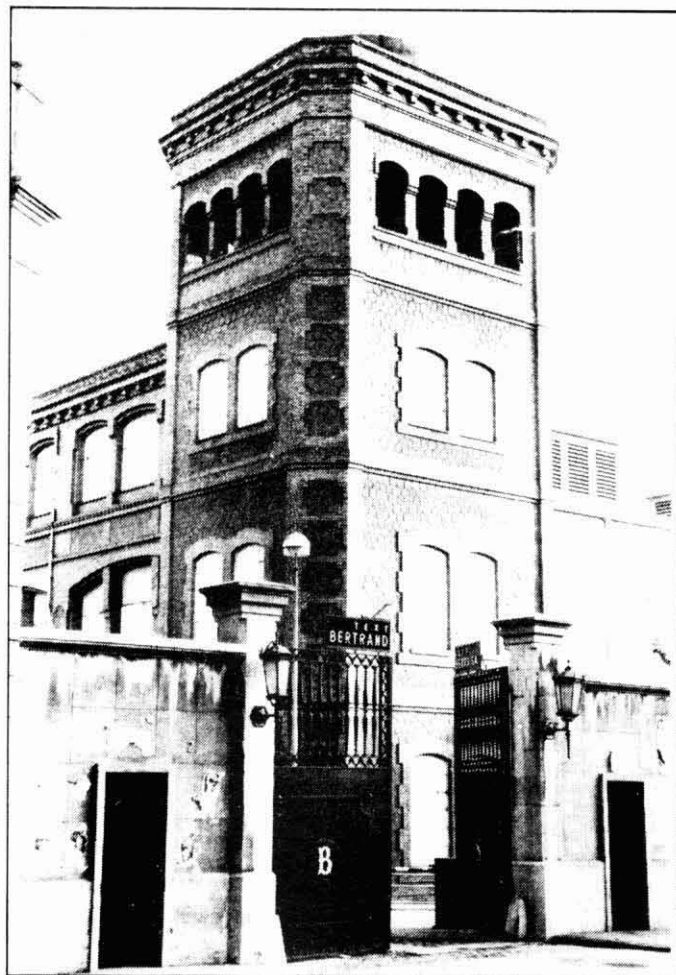
És en el segle passat quan s'intensifica la industrialització de les conques dels rius Cardener i Llobregat degut a la concurrència de factors favorables, concentrant-se al llarg d'aquests eixos fluvials grans establiments fabrils, que donen lloc a l'aparició de les colònies industrials.

Aquest procés d'industrialització, juntament amb el paper de capitalitat com a centre econòmic i administratiu de bona part de la Catalunya interior (des de finals de l'Edat Mitjana), reforça la categoria de capital mercantil, agrícola i industrial de tota la conca Mitjana i Alta del Llobregat, situant-se amb tal motiu, a la ciutat, nombroses indústries bàsiques i auxiliars d'aquesta zona fabril.

Així doncs, existeixen una sèrie de fets: paper de capitalitat, procés d'industrialització i importància com a nus de comunicacions que han estat condicionades per importants factors de localització geogràfica, i alhora han estat aquests fets els que han configurat la ciutat moderna.

3. EL PLANEJAMENT URBANÍSTIC

L'urbanisme requereix un con-

En la planificació de Manresa és important la recuperació dels grans espais ocupats per fàbriques, evitant l'especulació i desplaçant la funció industrial fora de la zona residencial. (Arxiu DOVELLA).

junt de coneixements per actuar sobre la realitat urbana, coneixements per a una actuació voluntària; aquesta actuació, aquesta necessitat de fer urbanisme, ve determinada per una sèrie de raons:

- La ciutat és un conjunt de persones residents i en moviment, d'activitats econòmiques concentrades en un espai reduït, i per aquesta raó entren constantment en contradicció, a menys que es regulin estrictament els usos del sòl.
- Contradicció entre l'ús col·lectiu del sòl i la propietat privada, així com l'apropiació privada de les rendes i plusvàlua que produeix aquest sòl.
- La ciutat és un sistema de consum col·lectiu; és a dir, un conjunt d'equipaments, i és necessari garantir uns mínims d'equipaments col·lectius per fer possi-

ble una renovació de la força de treball.

L'urbanisme és així entès com a una activitat conscient de l'administració pública destinada a coordinar els diferents agents urbans que actuen en el territori: a regular l'ús del sòl i garantir el mínim d'equipaments necessaris.

A través del Pla General Municipal d'Ordenació Urbana s'estableix una complexa estratègia d'actuació sobre el municipi. Per una part es fixa la zonificació general per a la localització d'usos del sòl, matisant-ne la intensitat. El traçat viari general assegurarà les interrelacions entre zones. Per una altra part, s'enumeren una sèrie de normes per al desenvolupament de l'edificació a cada zona, segons les característiques corresponents als usos que hi són permesos i per al tractament dels elements existents, així com el programa d'inversions per etapes.

4. EL PLA GENERAL D'ORDENACIÓ DE LA CIUTAT DE MANRESA DE 1964

El Pla de 1964 pretén recollir les necessitats de la ciutat en un termini de 40 anys; partint de la base de 50.000 habitants per a 1960, realitzen una previsió desenal al voltant d'un 20 % de creixement; a aquesta previsió de desenvolupament normal, assenyalava el pla que *«cal afegir-hi la consideració dels factors d'ordre extern que obliguen a considerar com a necessari un major desenvolupament»*, amb el que es calculen 65.000 habitants per a 1970, 83.000 per a 1980 i 100.000 per a l'any 2000.

Cal reflexionar sobre la frase assenyalada entre cometes, ja que ens remet a l'existència d'una planificació indicativa per part del govern espanyol. Des de 1962 s'ha iniciat una nova etapa en la política espanyola que podria qualificar-se de *«preliminar al Pla de Desenvolupament»*. Es tracta d'un primer intent, en gran part fracassat, d'una planificació econòmica a nivell global a tota Espanya, en un període caracteritzat per la recerca desenfrenada del creixement econòmic.

El resultat del règim polític, constituït com a una dictadura de l'oligarquia (amb la consegüent manca de discussió de les grans opcions des d'instàncies realment representatives, sectorials i regionals), serà una planificació de les classes dominants. A la ciutat de Manresa també es repeteixen algunes de les actuacions característiques del règim i el creixement es realitzarà totalment al marge del pla establert.

El Pla de 1964 planteja objectius a un nivell molt abstracte i general que la història posterior ens demostrarà la poca incidència que va tenir en la realitat ciutadana.

Aquest Pla dóna lloc a un Pla anomenat de zonificació, en el qual es defensen la separació entre usos diversos el sòl urbà.

Es preveu la constitució d'un centre supracomarcal, derivat d'una visió del problema urbanístic en el

pla regional, cosa que els aconsella de redactar el Pla sobre una base de població de 100.000 habitants. Aquesta previsió exigeix un considerable eixamplament de la ciutat, partint de la base del riu Cardener que resulta ser un límit natural al desenvolupament de Manresa pel Sud.

La consideració que tot és ciutat dins del sòl urbà, la idea de ciutat contínua, unida a normes elàstiques sobre densitat per hectàrees, portà a un increment de la densificació.

L'edificació del terme municipal es regeix per la divisió en quinze zones que estan delimitades en el plànol de zonificació.

Les infraccions, en tots els aspectes, seran nombroses durant la vigència del pla; de poc serveixen en aquest període les incipients reclamacions populars davant la paraula *«desenvolupament»*, en virtut de la qual es justifica un deficient control de l'Administració Pública.

L'establiment de les màximes densitats permeses per a cada zona contribueix a una segregació social en l'espai, agrupant en barris diferents ciutadans que pertanyen a un mateix estrat social (principalment en funció de les seves rendes). En aquest sentit, l'urbanisme

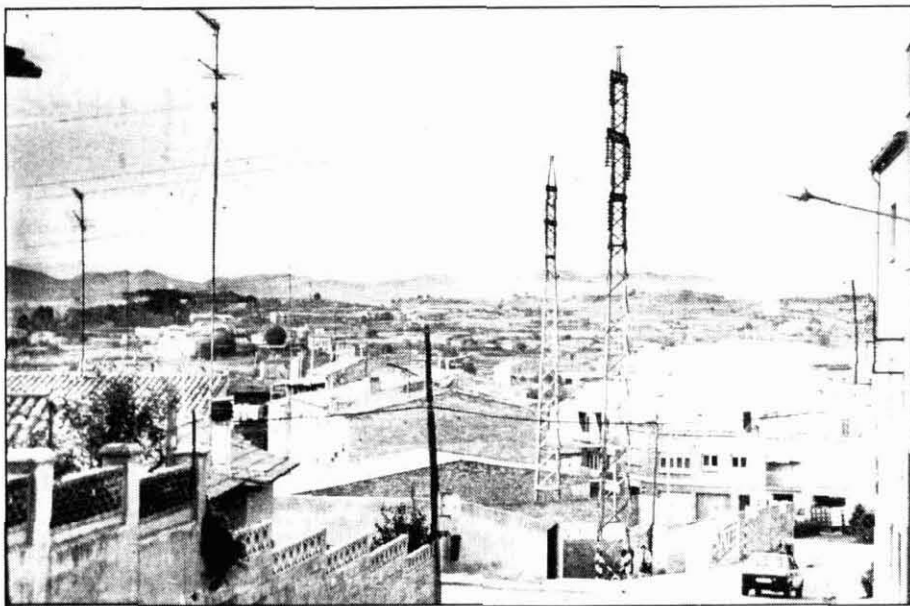
actua d'acord amb les classes dominants, i sota un aparent aspecte científic i tècnic va perpetuant un model de societat determinat.

Les diferències del cost dels terrenys, el nivell dels lloguers, el preu de les construccions, anirà concentrant la classe obrera en grans conjunts construïts amb l'ajut de l'Estat, que resol la crisi d'allotjament d'un sector de la població. No obstant això, la qualitat de serveis de transport i equipaments és escassa en el moment de la seva realització, i a l'estar construïts sobre terrenys barats allunyats el centre agreuja la seva segregació.

El Pla recull i encamina les tendències naturals del desenvolupament urbà; està en aquest sentit en la línia d'extensió. Per altra part existeix una voluntat de tipificació dels conjunts residencials, separant-los de la indústria. S'apunta ja la idea de separar la zona d'habitatge i de treball, concretament la idea d'agrupar la indústria en zones especials, cosa que porta a crear una gran reserva de zona industrial en tres llocs.

Cal assenyalar que existeix una inclinació (en certa mesura de caràcter estètic) vers la forma tancada, limitada per un eix natural: el riu Cardener i dues vies de comunica-

Es necessari aprofundir més en els greus problemes que pateixen encara molts barris. (Arxiu DOVELLA).

ció, dues carreteres que tanquen Manresa en un cercle, definint-se un perímetre urbà.

I per últim, cridar l'atenció sobre el que considera el Pla com als dos principals problemes de Manresa: «un és l'ordenació de la Façana de Manresa sobre el riu Cardener, façana monumental que ha de lliurar-se de les construccions que l'enlletgeixen, substituint-la per masses verdes que accentuin el seu valor panoràmic i arquitectònic. L'altre és l'estudi i urbanització del Parc Central de la meseta de Puigterrà, pulmó central de la ciutat que ofereix el problema de quedar envoltat parcialment de construccions industrials d'inadequada ubicació».

La diferent percepció de la ciutat i el que es consideri com a problemes més urgents per part de la majoria dels ciutadans manresans no es tindrà en compte en aquest Pla, degut a les circumstàncies polítiques del moment.

5. EVOLUCIÓ DEL 1964 AL 1981

El ràpid creixement que es produeix a la dècada dels seixanta desencadenarà greus problemes de congestió interior, d'insuficiència de serveis i infraestructures, de desorganització perifèrica, de detriment ambiental i de segregació social.

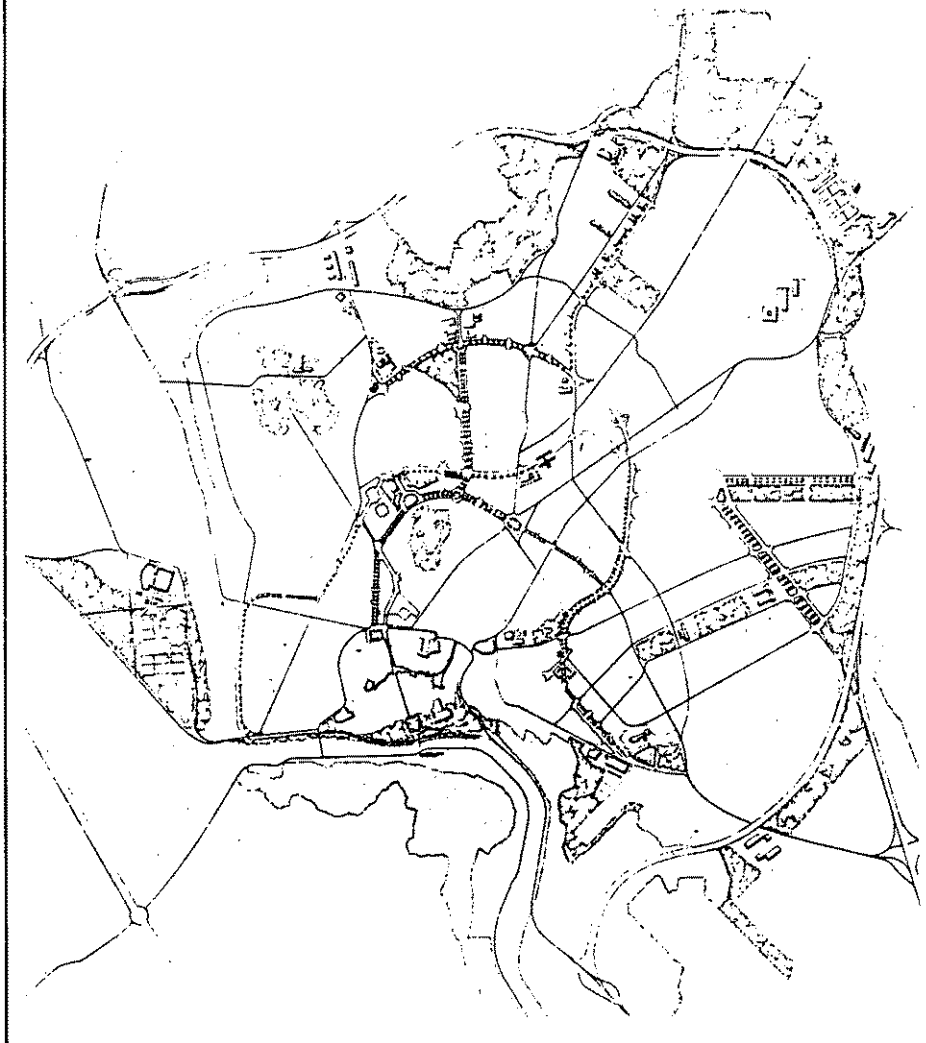
L'especulació del sòl té com a conseqüència un creixement desmesurat del preu dels habitatges. Per això, la propietat d'un habitatge digne és una utopia per a les classes més modestes. La degradació del Centre s'accelera en aquest període, en ser abandonat progressivament per les classes més benestants de la ciutat que s'allunyen vers les zones dotades de major confort en l'habitatge o bé vers les zones residencials de molt baixa densificació, urbanitzacions amb petits jardins, tipus Pineda de Bages.

Amb l'extensió de l'espai urbà que proposa el Pla, l'especulació del sòl es converteix en un negoci lucratiu i els propietaris del sòl pugnen per la màxima privatització de

PLA GENERAL D'ORDENACIÓ URBANA DE MANRESA - 1981

Projecte d'estructura de la ciutat.

Interpretació del Pla General elaborada per l'equip redactor del 1985 (per a una publicació de la Generalitat de Catalunya).

la ciutat, davant el beneplàcit de l'Administració local que no sol ser neutral i actua freqüentment defensant els interessos privats enfront dels públics, del que en derivarà un alarmant dèficit de terrenys i equipaments públics, amb els quals s'haurà d'afrontar posteriorment la nova administració municipal sorgida amb l'adveniment del sistema democràtic.

Un altre dels agents que tenen un paper important en la producció de l'espai urbà són les empreses de construcció d'habitatges i equipaments. Les seves inversions solen dirigir-se, en primer lloc, a satisfer la demanda «solvent». Paral·lelament, intenten aconseguir crèdits oficials que facin més rendible la construcció d'habitatges per als

treballadors amb menors ingressos. Amb això s'explica l'absurda i dramàtica paradoxa que mentre moltes persones es troben mancades d'un allotjament digne, habitant en pèssimes condicions, existia a Manresa el 1984 un superàvit aproximat de 3.000 habitatges (incloent-hi els que estan en males condicions).

Aquesta situació d'abusos especulatiu, falta d'equipaments públics,... va anar provocant una reacció social i una exigència pública de millores mitjançant campanyes reivindicatives impulsades pel moviment associatiu ciutadà. Algunes fondament sentides pel conjunt social manresà (recordem la campanya «Salvem el Casino»), que es mobilitzarà fortament, estímulant

l'aparició de noves formes d'entendre el planejament més lligat als problemes socials.

En conjunt, les previsions contingudes en el Pla de 1964 s'acompliren escassament i les seves recomanacions no foren gairebé seguides, realitzant-se el creixement de la ciutat totalment al marge del pla; malgrat això, a nivell d'obra pública es realitzarà una tasca important, sobretot en l'asfaltat dels carrers.

Com a conseqüència hi haurà una densificació del casc i una extensió del sòl urbà per prolongament d'infraestructura i concessió de llicència sense pla parcial previ, i una suburbanització incontrolada o amb llicència contra planejament.

Davant la idea de ciutat contínua es produirà una ciutat discontinua, dispersió per la perifèria, destrucció del paisatge i un creixement incontrolat.

6. EL PLA DE 1981

Tal i com s'assenyala a la memòria del Pla *«el seu objectiu és la revisió del Pla General d'Ordenació de 1964 i del Pla de Reforma i Eixample de la Ciutat aprovat el 1933»*.

El Pla de 1964 en preveia la re-

visió als quinze anys (1964-1979) i si s'hi afegeixen els imperatius legals que sorgeixen de la reforma de la Llei del sòl, quant a adaptació dels plans a les disposicions del text refós, fan obligada la revisió del pla. A més existeix també una necessitat imperiosa d'un nou planejament sorgit del canvi de situació política i social i de les concepcions en el camp de l'urbanisme. Efectivament, el 1975 apareix una reforma de la Llei del sòl de 1956 que planteja un nou model de ciutat oberta sobre el territori en el que només es programa aquell creixement creïble, i la resta és considerat com a desenvolupament eventual; flexibiliza el planejament i fa coincidir els plans d'actuació amb plans de desenvolupament, eliminant allò que no es pot garantir.

Alhora, la Llei del 75 entén el planejament urbanístic com a un problema d'extensió de la ciutat, acceptant més la lògica de com es produeix la ciutat que la voluntat de fer-la.

El més positiu de la Llei és, sens dubte, l'intent de reduir densitats i de recuperar plusvàlua generada en l'operació urbanitzadora; i el principal problema radica en els

promotors per als que, acostumats a una major rendabilitat, el nou llinyar de beneficis suposa un enfrontament amb l'Administració.

S'ha considerat necessari fer aquestes reflexions de la Llei del 75, ja que el Pla de 1981 seguirà estrictament aquesta Llei, i com a tal, seguirà essent un pla rígid en l'espai i flexible en el temps, naturalment amb matisos.

També és important assenyalar en les gestions d'aquest Pla, la gran importància que tingué la conjuntura socio-política. Les tensions que origina qualsevol operació de planejament entre els diversos sectors afectats, junt a la delicada situació de transició política que viu el país i també la ciutat en el moment de començar la revisió del Pla explicaria l'atenció, les il·lusions i la desconfiança que desvetllarà entre els diferents sectors ciutadans.

Des de 1975-1976 les combatives Associacions de Veïns, que en un principi només plantejaven respostes sectorials, reivindicant l'arranjament de places, guarderies..., evolucionen ràpidament vers l'elaboració de propostes amb caràcter alternatiu i van definint una política urbana pròpia.

Una antiga reivindicació ciutadana que continua essent un repte pendent per al Consistori manresà. (Arxiu DOVELLA).

La pressió popular reivindicarà que la política urbana reconegui una sèrie de necessitats i drets inalienables a tota persona: cultura, sanitat, lleure. Això, traduït en el futur pla d'urbanisme, significa l'ampla reserva de zones públiques per a sistemes de parcs i jardins urbans, així com sistemes d'equipaments i dotacions municipals.

Paral·lelament, les diferents tendències polítiques progressistes es plantegen en el si de l'Assemblea Democràtica del Bages quina és la problemàtica de la ciutat. Pensant en uns programes mínims de reconstrucció ciutadana, les alternatives estan centrades especialment en la campanya «*Salvem Manresa per la democràcia*» i en la discussió del Memorial Ciutadà, canalitzant progressivament les lluites d'actives Associacions de Veïns i realitzant campanyes de sensibilització sobre la salvaguarda del patrimoni arquitectònic-urbanístic de la ciutat.

El 1977 la lluita urbana és una lluita pel control i la gestió de l'urbanisme, lluita que apunta directament a una real democratització de les institucions i el funcionament de l'Administració Local.

Cal tenir en compte que la nova situació política cerca uns municipis amb capacitat gestora, i en aquest context es crearà un equip tècnic local, l'ànima del qual serà l'arqui-

tecte Francesc Mestres; es realitza, en una primera etapa, una Diagnosi de la Problemàtica Urbanística que suposa un gran esforç pel coneixement directe de la ciutat.

En aquesta primera etapa es pensa implícitament que existeix un estancament i no es proposaran grans reformes, sinó que es pensa en un pla una mica d'emergència, d'actuació puntual; el treball de sargit és constant en el planejament, dedicant especial atenció al dèficit quantitatiu, a la manera de recuperar espai amb l'aplicació de la Llei del Sòl de 1975, retallant petits espais a tota la ciutat.

En una segona etapa, després de les eleccions municipals de 1979, es produeix una remodelació de l'equip tècnic local, homogeneïtzant-se i cohesionant-se com a grup de treball, guanyant en professionalitat, amb la voluntat de donar idees generals d'estructures de la ciutat, afrontant la dispersió de l'espai públic no a nivell puntual sinó d'estructura, insinuant uns recorreguts verds, introduint el problema viari present i futur, adquirint importància el tema del Centre de la ciutat, del casc antic com a una àrea de rehabilitament.

Es tracta d'un pla realista que desestima aquelles opcions d'elevats costos econòmics i socials, i que estableix un ordre de prioritats

en el seu programa d'actuació.

Un dels objectius centrals del Pla és l'adequació de l'estructura urbana de Manresa al paper de capitalitat supracomarcal. Existeix una clara intenció de potenciar i reforçar urbanísticament l'àrea central de serveis, mitjançant la reserva d'espais adequats a les funcions de centralitat terciària o de serveis. Darrera d'aquest objectiu s'hi amaga la idea sòcio-política i cultural d'una progressiva descentralització político-econòmica de Catalunya, que pren en consideració la realitat comarcal.

La hipòtesi de creixement de la població és també a la base d'un possible reequilibri territorial de Catalunya, junt a un relleu industrial. La hipòtesi d'una possible recuperació que faci de Manresa una ciutat amb 90.000 habitants l'any 1993, condueix a un sobredimensionat del sòl residencial i correlativament del sòl industrial.

Es contempla l'impacte urbà que la realització dels projectes de l'Eix Transversal i l'Eix del Llobregat conferiran a la ciutat, i la manera d'enllaçar el sistema viari intern de la ciutat amb aquestes grans obres d'infraestructura. Juntament a això existeix la voluntat de l'organització del sistema general viari, procurant la seva jerarquització, continuïtat i millora dels nivells de comunicació entre els sectors perifèrics.

El Pla té en compte la unitat funcional que constitueixen, juntament amb Manresa, els municipis de Sant Joan, Sant Fruitós i Santpedor. Novament el gran obstacle en el planejament d'ordre municipal és la manca de perspectiva, o de futur, del marc territorial més ampli (comarca, regió) on inserir la realitat local, juntament a una falta de planificació econòmica.

Altres objectius a considerar són la protecció del medi natural i de les zones agrícoles d'especial

La creació de nou espai públic va ser una constant en la gestió de l'anterior equip municipal socialista. (Arxiu DOVELLA).

valor o significat, la rehabilitació de les zones degradades del sòl urbà i revitalització del teixit urbà i la recuperació i salvaguarda del Patrimoni Cultural. Hi ha una reserva important de sòl sota la denominació d'Àrees Recreatives, preferentment en la perifèria Nord, per la idoneïtat dels terrenys i l'excel·lent accessibilitat de la població comarcal.

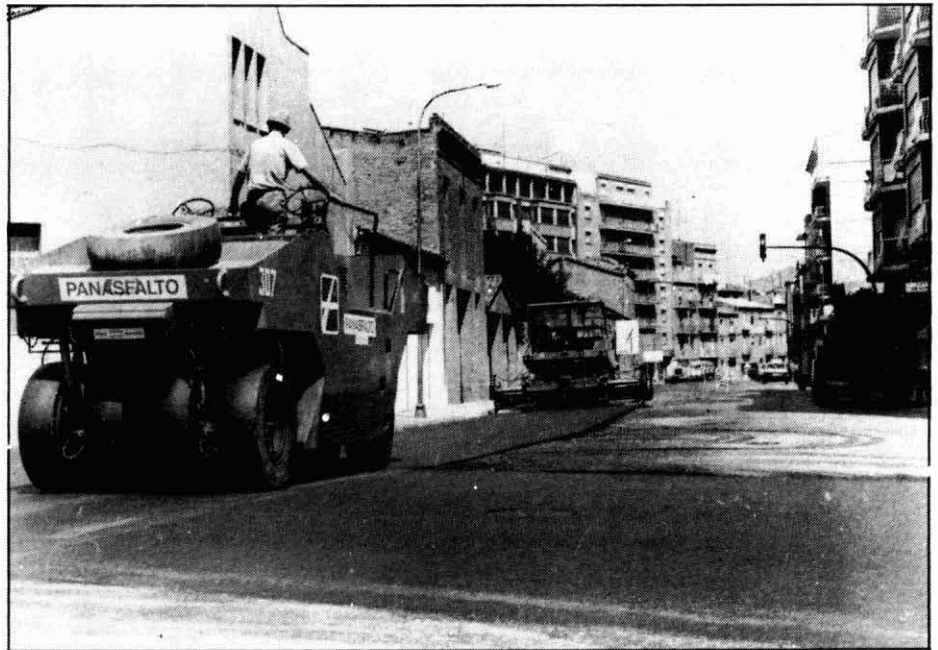
S'intenta de racionalitzar la distribució, de la futura indústria en el territori sense forçar el trasllat d'indústries actualment situades en el casc urbà, adequant el tractament normatiu a les situacions presents a l'interior de la ciutat i possibilitant una oferta del sòl industrial d'acord amb les possibilitats futures, emmarcades en una perspectiva de recuperació econòmica.

Per últim, per acabar aquest breu repàs d'objectius del Pla, cal assenyalar que es considera molt important el manteniment i potenciament de la línia dels Ferrocarrils de la Generalitat de Manresa a Barcelona, així com la seva recoberta amb el fi de possibilitar soldar el teixit urbà trencat per aquesta línia, recuperant per a la ciutat els trams desmantellats en anteriors operacions.

7. COMPARACIÓ ENTRE ELS PLANS DE 1964 i 1981

Tornant a la nostra hipòtesi del treball, en la qual establim que en cada moment històric apareixen uns problemes com a rellevants i són aquests problemes els que influeixen en l'orientació i en l'ús del planejament, veiem que alguns aspectes es poden deduir de cada pla, com per exemple les diferents percepcions entre tècnics i ciutadans sobre la mateixa realitat urbana, les influències i condicionants polítics i socials... Pel que fa a aquest apartat realitzarem, més que res, una reflexió històrico-social sobre aquest període.

Hem de pensar que, en l'aspecte científic i cultural, es desenvolupa en els anys 50-60 un triomf d'un nou positivisme que deixa sentir la seva influència tant en la filosofia

L'adequantament dels carrers és, potser, una de les exposicions públiques més importants de l'urbanisme municipal. (Arxiu DOVELLA).

com en la ciència, afirmant el caràcter objectiu i descriptiu del mètode científic.

Els dos plans presenten una etapa d'informació urbanística, i és necessari de realitzar primer uns informes demogràfics, estadístics,... És un intent d'objectivar la realitat per comprendre-la i actuar conseqüentment.

Sota el recolzament de la filosofia positivista, es produeix una voluntat d'objectivació i de quantificació del coneixement de la realitat, una il·lusionada afirmació de la capacitat de la pròpia disciplina urbanística per donar respostes inqüestionables. D'aquesta manera, el planejament dels anys 60 es transforma en una activitat especialitzada, de laboratori, en mans només de professionals. Aquesta filosofia positivista, que converteix l'urbanisme en una disciplina summament especialitzada i que només ell entén, i que pot solucionar problemes, juntament amb una administració absolutament antidemocràtica, donarà lloc al pla de 1964, de caràcter marcadament tecnocràtic, realitzat a través d'una tasca altament centralitzada des dels organismes oficials de l'Estat, amb escassa comprensió municipal i nul·la participació pública, realitzat

per persones que van aplicant a les diverses ciutats en les que treballen aquells models de planejament vigents en aquell moment, sense aprofundir veritablement en els problemes sentits per la població, ja que es considera que aquesta no pot entendre d'urbanisme. D'altra banda, la situació política facilita aquesta actuació al marge de la majoria de la societat manresana.

En la majoria dels casos no s'ha de pensar en una mala voluntat per part de l'equip tècnic, sinó en una percepció de la realitat urbana diferent a la que poden tenir els ciutadans, amb altres aspiracions per a la ciutat, amb una altra visió d'ella.

El 1981, rera la crisi dels planejaments positivistes, la influència i l'aparició de les tendències fenomenològiques i existencialistes, amb un èmfasi creixent en els aspectes subjectius que influeixen en l'acció humana, unida a una posició molt crítica davant la realitat social i a una recerca d'una millor qualitat de vida, pretenent un canvi que arribi a l'arrel dels problemes, i a una nova situació política, dóna lloc a la irrupció dels ciutadans en l'urbanisme mitjançant assemblees, associacions de veïns i, posteriorment, els partits polítics. No podem oblidar l'important factor de la premsa,

com a vigilant de la comunitat que denuncia irregularitats informa de les diverses actuacions urbanístiques.

Es considera una tasca necessària la crítica de l'ordre espacial existent i la reflexió sobre noves ordenacions que ajudin al benestar de la comunitat.

Apareix una dura crítica tant a nivell dels habitants com de la investigació social i de la reflexió teòrica, que es recull en la ideologia subjacent en la memòria del Pla del 81. Es busca de nou l'escena urbana com a lloc de trobada i d'estada de plaer i es presenta un caràcter marcadament democràtic de la política urbanística, en la mesura que el pla i la presa de decisions es realitzen amb una gran audiència i representativitat.

8. CONCLUSIONS

En la nova etapa democràtica s'està avançant a postures concurrents, des de diferents plataformes culturals, professionals i polítiques, per a la construcció d'una nova cultura urbana, plantejant-se la necessitat de transformar la ciutat de manera col·lectiva, no limitant-se únicament a l'estret camp dels professionals, comptant amb totes les forces polítiques, econòmiques i socials, no havent-n'hi prou amb intentar racionalitzar el procés urbà, sinó transformant-lo amb nous objectius encaminats a eliminar els desequilibris, les injustícies, el desordre, les malversacions; concebant el planejament urbanístic com a un instrument de gestió que ha d'ésser operatiu, d'abast temporal limitat, programàtic quant a la utilització de recursos i pactat i assumit a nivell ciutadà. Els problemes amb els que s'enfrontarà el pla no serà l'encarrilar el creixement d'extensió, sinó com assimilar i solucionar els dèficits heretats, com millorar les condicions de vida dels actuals residents. En aquest sentit, el Pla de 1981 es presentarà com a un gran esforç per corregir els dèficits acumulats en l'etapa anterior.

El procés urbà seguit entre

Les barriades de la perifèria sovint presenten dèficits d'infraestructura considerables. (Arxiu DOVELLA).

1964 i 1981, en el qual els detentors del sòl han perseguit la màxima privatització de la ciutat, no només de la propietat immobiliària, sinó també de les plusvàlues que la seva activitat genera, acabà produint un conflicte d'interessos entre els diferents agents, i en última instància una reivindicació de l'interès col·lectiu sobre el particular, del poder polític sobre l'econòmic. Per a la resolució d'aquests conflictes que es creen a la ciutat, no existeix un camí científic garantidor d'una racionalitat tècnica. La intervenció s'orientarà sempre en funció d'unes actituds, la base de les quals sempre és ideològica.

El 1964, en sostenir que la base científica garantia la neutralitat tècnica, s'estava enfortint la imatge d'un Estat que podia actuar imparcialment, aspecte que, amb la nostra perspectiva històrica, es veu més que dubtós.

En el Pla de 1981 s'ha evolucionat vers plantejaments més realistes, i a pensar en l'estructura de la ciutat, més com a un conjunt. El nou Pla sorgeix amb voluntat de recuperar l'equilibri perdut, de reestructurament de l'espai, de cor-

recció d'injustícies i dèficits. Apareixen un conjunt d'actuacions que ens mostren una nova forma d'entendre la ciutat, amb coses realitzables que creen una dinàmica de canvi i són de gran impacte ciutadà: és el cas de les obres de rehabilitament del nucli antic, amb la creació d'una zona de vianants en una important zona comercial i noves solucions al pavimentat, el tractament arbori per tota la ciutat, la creació de l'estació d'autobusos, el cobriment d'un tram de via dels Ferrocarrils de la Generalitat,... El Pla deixa de ser una simple enunciació de dissenys per incidir en la realitat quotidiana, concreta, incidint en aspectes sentits per una gran part de la població, el que sens dubte està relacionat amb la intervenció d'un equip local en el planejament.

En ambdós plans existeix una manca de garanties en certs aspectes, derivades de la inexistència fins al moment de planejaments socio-econòmic i físic de l'ordre superior.

És summament necessària una unitat d'urbanisme en un marc de referència major, per a poder portar

a terme un veritable planejament que no es quedi en un mer enunciat, en englobant els municipis de Sant Joan, Sant Fruitós i Santpedor en una mateixa àrea funcional, i trencant així els models de planejament tancat existents.

Com a conclusió podem assenyalar que s'ha donat un pas endavant en introduir en el planejament la representativitat popular, unida a la major capacitat de gestió municipal i de transparència, al mateix temps que el tècnic realitza una reflexió sobre el seu paper i actuació; tot emmarcat en una crisi socio-econòmica que fa oblidar la filosofia dels anys 60, encara d'expansió urbana, per posar més èmfasi en l'es-

tructuració interna, de l'entretèxit de la ciutat ja construïda.

BIBLIOGRAFIA

(1) Material elaborat per l'Ajuntament de Manresa:

* Plan General de Ordenación de la ciudad de Manresa. 1964.

* Normas generales de edificación del Plano General de Ordenación de Manresa. 1964.

* Plano de zonificación. 1964.

* Diagnosi de la Problemàtica Urbanística. Institut Provincial d'Urbanisme / Equip Tècnic Local. 1978.

* Plan General de Ordenación Municipal de Manresa:

- Memoria justificativa de la ordenación. 1980

- Programa de la situación y estudio económico financiero. 1980.

* Pla General Municipal d'Ordenació. 1980.

(2) Fonts directes:

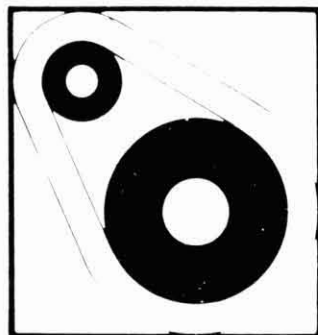
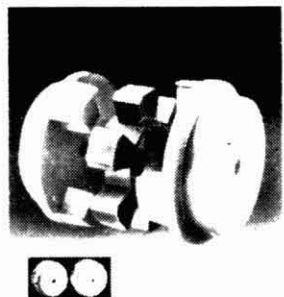
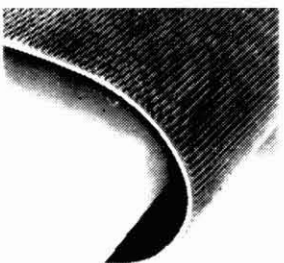
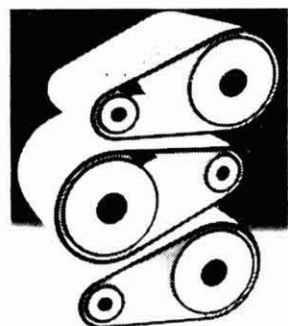
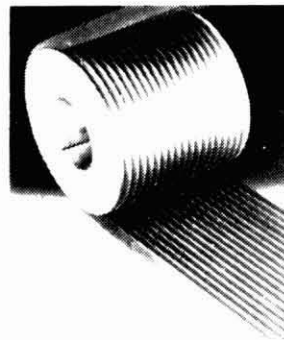
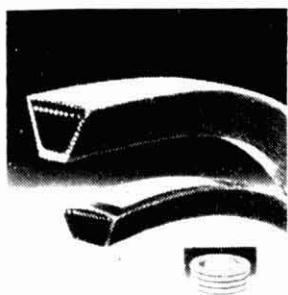
* Entrevistes amb membres del Consistori.

* Entrevistes amb participants en el Pla de 1981.

* Entrevistes amb constructors de la ciutat.

José A. Giménez i Ruiz

Arquitecte

C.I. CASADESÚS ^S/_A

MANRESA 08240

Ctra. Cardona, 6

Tel. (93) 872 13 33

BARCELONA 08011

Casanova, 75

Tel. (93) 253 88 07